

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 22

Fredag den 5. Oktober 1945

4. AARGANG

TORGNY SEGERSTEDT

Sveriges bedste Søn

Ved Foreningen »Norden«s Mindelest i Oslo d. 27. Sept. for Redaktøren af »Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning«, Professor Torgny Segerstedt, holdt den kendte norske Overlæge, Dr. Johan Scharffenberg følgende Tale:

Jeg fører det opp som en tapspost i mitt livs regnskap at jeg aldri har hatt personlig forbindelse med Segerstedt, men som daglig leser av Handelstidningen i mange år, har jeg dog følelsen av å ha kjent ham selv, fordi han trådte så menneskelig levende fram i sine artikler.

Da vår Høyesterett i desember 1940 innstilte sin virksomhet som protest mot Reichskommissars inngrep i dens kompetanseområde, fikk jeg gjenpart av alle dokumenter og sendte dem sjøveien til Handelstidningen, som straks offentliggjorde dem.

Om sin samtale med kong Gustaf i oktober 1940 meddelte Segerstedt min hjemmelsmann følgende: Da han til slutt selv kom til orde, fremholdt han at Sverige ved sin politikk ville miste sin plass som den førende makt i Norden.

— Du vil altså ha krig du, innvendte kongen.

— Det er bedre, Deres majestet, enn at et folk taper sin sjel, svarte Segerstedt.

Disse ordene er typiske både for hans etiske patos og for hans svenskhet. I sin djervhet minte de om Torgny Lagmanns ord til en annen svensk konge i henfarne tider.

Med all sin skepsis overfor dogmer og ortodokst sneversyn var Segerstedt

en dypt religiøs natur. *Hinc robur et securitas* — herav hans styrke og trygghet. Selv da det så mørkest ut, da ikke bare legfolk, men Sveriges høyeste militære og politiske ledere regnet

med voldsmaktens seier som overveiende sannsynlig, rokket det ikke hans tro at til slutt sannhet ville seire over løgn, rett over rå makt, frihet over tvang, godhet over satanisk ondskap.

Denne tro var det faste punkt i hans sinns dyp, derfor kunne han uten å vakle eller vike stå rank i den storm som brølte mot ham. Denne religiøse innstilling preget også hans svenske nasjonalfølelse.

I vår takknemlighet skal vi ikke gjøre den psykologiske feil formelig å annektere ham for Norge. Han kjempet

Professor Torgny Segerstedt.

INDHOLD:

Torgny Segerstedt	1
Vi har alle lært af de Radikale ..	3
Bøn og Arbejde	5
Rigsdagen	5
Leder: Pressens Ansvar	6
Udrensning i Landbrugsministeriet	6
»Presse, løft din sterke arm«	7
Med svensk Røde Kors da Tysk-	
land brød sammen	8
Breve til F. D.	10
Egner de nye Straffelejre sig for	
rational Fangebehandling?	11
Tab af almen Tillid	12
Ugens Bidstrup	13
Vore Frihedskæmperes Fremtid ..	14
Udenrigs-Kronik	15
Fisk	15

heller ikke bare for Norge, men for alle undertrykte folk.

Hvor kosmopolitisk hans patos for frihet og rett var, var han samtidig helt igjennom svensk, stolt av Sverige, øm for Sveriges ære. Ja, dette var det dybeste motiv for hans skjærende skarpe kritikk av Sveriges offisielle politikk. Han følte den som en skam og en fare for Sverige selv — hovedsaken er ikke om han i eet og alt hadde rett, men slik følte han det med hele sitt sinn, han mente hvert ord han skrev, han handlet etter sin samvittighet, og dette lå i hans ord til kong Gustaf.

I mørketiden var parolen i Sverige: »En svensk tiger«. Flertallet lot seg også lenge målbinde, men noen trosset og talte Norges sak — menn som Fredrik Ström, Ture Nerman, Eyvind Johnson og andre, men størst myndighet og størst offer — Torgny Segerstedt og hans blad. Hans virksomhet ble stemplet som en fare for Sveriges sikkerhet. Han som uten å være militarist alltid hadde krevd et sterkt svensk forsvar, han skulle ville prisgi Sverige for Norges skyld! Hans tanke var at med Norge og Finnland under tysk overhøyhet ville Sverige miste sin frihet og selvstendighet.

Feiltolkningen av hans grunnsyn er ennå ikke helt utryddet i Sverige, selv ikke i Göteborg. Derfor skal vi ikke ensidig hylle ham som Norgesvennen, men som den ypperste tolker i vår tid for det edleste i svensk lynne: *kjærligheten til frihet og rett*.

Segerstedt var ikke enig i den britiske utenriksminister Palmerstons ord fra midten av forrige århundre: »Right or wrong — my country«. Segerstedt

mente at det skadet og vanæret et land å øve urett og tie til urett. Derfor handlet han ut fra sin overbevisning om hva Sveriges ære krevd.

Under forrige verdenskrig var det engang en heftig forhandling mellom en tysk general og den modige borgermester Max i Bryssel. Generalen tok fram sin revolver og la den på bordet foran seg. Max tok sin fyllepenn og la den foran seg. Revolveren forsvant igjen i baklommen.

Under den siste verdenskrig fryktet Tyskland tross sin mektige hærmakt Segerstedts penn, og søkte ved trusler eller baktalelser å stoppe dens frie løp, og svenske myndigheter hjalp til, slik som Moberg dokumenterte. Grundtvig priste det muntlige ord som det levende ord. Segerstedt viste at også det skrevne ord kan være levende ord, ja endog overleve det talte ord.

Pressens ofte så misbrukte makt tjente i hans hånd sannhetens, rettens, kulturens sak. Derfor hører Segerstedt hjemme i spissen for den »Sandhetens armé« som Wergeland mante fram:

»Fremad, med Visiret lettet,
Sandhedsord!

Thi den største makt på jord
Eder er af Gud forjettet:

at I kunde

ikke dø, I Sandhedsmunde!

Striden om Segerstedt sluttet ikke med hans død. Den frisinne prins Eugen sendte krans til hans bære, men visstnok ingen av regjeringens medlemmer. Sårene etter hans svøpe sved vel ennå for sterkt. Men om Segerstedt — hvis overhodet om noen — gjelder Runebergs ord:

Et gladt hurra, ett högt hurra
för varje man som kämpat bra,
hvad helst han blef i lifvet än,
vår ovän eller vän.

Segerstedt kjempet ikke med sverdet. Pennen var hans våpen, med den vant han sin plass i den lange raden av svenske helter.

Som sådan ærer, elsker og takker vi nordmenn ham. Vi vil minnes at nettopp som en av Sveriges beste sønner var han Norges venn.

Ved en Fejltagelse var der i sidste Nummer faldet to Forfatternavne ud. Artiklen »Kan man stole paa Vaag-Forudsigelser« var skrevet af Dr. phil. Helmuth Gottschalk og »Den socialistiske Realisme« af Kunsthistoriker Mèir Feigenberg.

VILHELM MOBERG

om

TORGNY SEGERSTEDT

Ved samme Lejlighed holdt den svenske Forfatter Vilhelm Moberg et langt Foredrag om Torgny Segerstedt og gjorde Rede for hans uforsonlige Kamp, mod Nazismen. Det gjaldt for ham om at siige Sandheden om de nazistiske Overgreb i Norge og Danmark, uanset om det kunde volde det officielle Sverige Ubehageligheder, og Gang paa Gang blev Segerstedts Blad beslaglagt, ligesom der blev indledet en Annonceboycot mod Bladet, og Torgny Segerstedt blev selv udsat for en giftig Smædekampagne.

I Slutningen af sin Mindetale sagde Moberg bl. a.:

Torgny Segerstedt fortsatte att ge sanningen den ära som den tillkommer utan fruktan för att väcka anstöt.

Den 9 oktober 1940 fick han ett brev av innehåll, at hans majestät konungen »önskade ett personligt besök av herr professorn å Stockholms slott. Ingång: Västra Slottsvalvet. Klädsel: Förmiddagsdräkt.« Brevet var undertecknat av förste hovmarskalken.

Segerstedt etterkom den kungliga kallelsen, som kanskje få anses vare liktydig med en befallning. Konungen hadde att till Segerstedt framföra en begären eller en önskan, eller hur det skall uttryckas: Att Handelstidningens tyskfiendliga journalistik skulle upphöra. Om vad som eljest yttrades vid tillfället föreligger olika versioner, som jag inte skall gå in på här; jag håller mig till Segerstedts egen oppgift om ändamålet med kallelsen.

Audiensen hos konungen föranledde ingen märkbar förändring i Handelstidningens hållning.

År 1941 tillsattes en s. k. pressnämnd, bestående av framstående, ansvarskännande tidningsmän, som skulle utöva tillsyn över den ansvarslösa delen av svenska pressen och vid behov utdela varningar och tillrättavisningar. Segerstedt blev vid flera tilfällen varnad och tillrättavisad av denna nämnd. Han publicerade varningarna med en kort kommentar: Detta är alltså dessa herrars mening. Punkt och slut. En gång

(fortsættes Side 11)

Nærgaaende Valginterviews II:

Vi har alle lært af de Radikale

Hvorfor Prof. Brandt Rehberg, der er Modstandsmænd, ogsaa er radikal.

Professor Dr. phil. Brandt Rehberg fungerede under Krigen som en af Stationsforstanderne paa den illegale Fredericia Banegaard — det vil sige, at han sammen med Prof. Ege og Fru Vibeke Ege dirigerede den svimlende Trafik, der Dag ud og Dag ind jog gennem Rockefeller-Institutets Kontorer og Laboratorier.

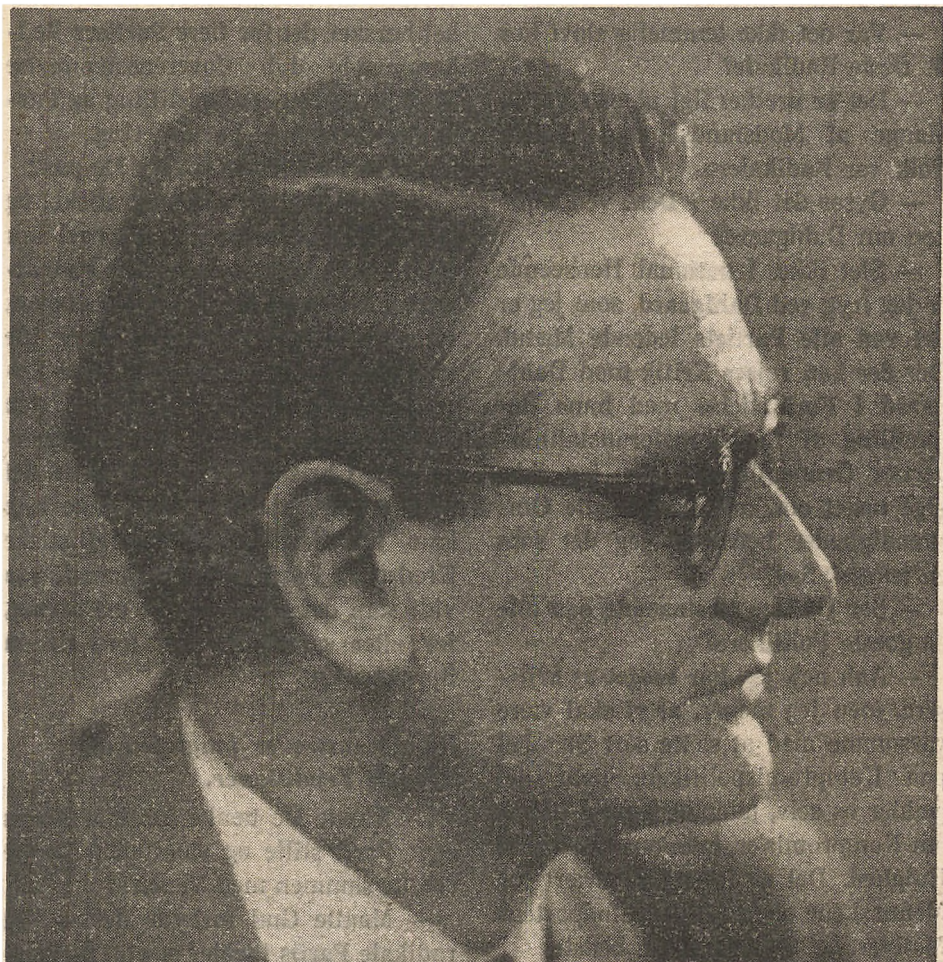
Brandt Rehberg, der er Chef for Universitetets zöofysiologiske Laboratorium, begynde sin Illegalitet med Forbindelse til illegale Blade; under Jødeforfølgelserne kom Institutet paa JulianeMariésvej til at spille en fremtrædende Rolle som Afskibningscentral og derefter indtog det en fast Position som et af det illegale Arbejdes Centrere: her koordineredes militære, politiske og bladlige Sager — det var bl. a. gennem Brandt Rehberg, at Forbindelsen under Folkestrejken blev knyttet mellem Frihedsraadet og Departementscheferne.

I Slutningen af Februar blev Prof. Brandt Rehberg arresteret af Gestapo og slemt mishandlet, de tærskede ham sønder og sammen, og slog ham i Ansigtet, saa han fik Brud paa Kindbenet. Brandt Rehberg blev anbragt i Shellhuset og var blandt dem, der saa mirakuløst undslap under Bombardementet den 21. Marts i Aar.

Christmas og Amby har det fra os.

— Hvor kan det falde Dem ind at være radikal? Professor Brandt Rehberg, der er det radikale Partis Kandidat til Folketinget i 1. og 2. Kreds paa Frederiksberg, smiler overbærende.

— Har De da heller ikke opdaget, at det er det radikale Partis sociale Program, der har gennemsyret de borgerlige Partiers Syn paa disse Samfundsspørgsmaal, siger han. Det, Christmas Møller og Amby vil i Dag, finder man i de radikales Valgprogram fra 1912

Professor Brandt Rehberg.

— og jeg har lige hittet det i mine Gemmer. Jeg har været radikal, fra jeg var Barn, saa at sige.

— Det er underligt — hvordan kan en Mand med Deres Temperament føle sig tiltrukket af »Hvad kan det nytte-Politiken«?

— Jamen, det er galt, det hedder ikke, hvad *kan* det nytte, men hvad *skal* det nytte! Vi vil, at der skal være et Formaal med alle Handlinger. Da jeg under Besættelsen indsaa, at nu gjaldt det at redde det danske Folks Sjæl, forlod jeg den scavenianske Linie.

— Hvornaar var det?

— I Løbet af 42, det var i det Aar, det afgørende skete i Danmark.

— Men der var ikke mange af Deres Partifæller, der ræsonnerede som De?

— Der var ikke mange *nok*, men der var alligevel en Del. Naar Partiet lod mig opstille i 43, var det, fordi der var betydende radikale Kredse, der kendte mine Anskuelser og netop ønskede dem repræsenteret. Iøvrigt vil jeg ikke fragaa, at jeg kunde have ønsket, Partiet havde haft baade en mere positiv og en mere aktiv Indstilling overfor Besættelsestidens altoverskygende Krav.

De Radikale var altid Antinazister.

Een Ting maa dog skrives paa Partiets Kreditside: dets absolutte og aldrig svigtende Nazifjendskab i Aarene før Krigen. De andre Partier kunde skele til Nazismen, det gjorde vi aldrig. Da Besættelsen kom, tog de Radikale saa Konsekvensen af deres Syn paa Forsvarsspørgsmaalet og paa den

internationale Situation og valgte at stræbe efter at opfylde Forpligtelserne overfor Modparten, saalænge han opfyldte sine. Da det viste sig, at Tyskerne ikke holdt deres Løfter, maatte man springe fra, og det gjorde vi, hver enkelt i Takt med sit Temperament.

— Var det ikke temmelig sløvt hos de fleste Radikale?

— Det er uretfærdigt at paastaa — Mange af Modstandskampens gode Folk var Radikalere.

— Gyser det ikke i Dem ved Tanken om Dahlgaard?

— Slet ikke. I national Henseende er jeg tryk ved Dahlgaard, som jeg er det ved alle Partiets ledende Mænd. Om der kan rejses Kritik mod Dahlgaard i Forbindelse med hans Behandling af Luftværnsforanstaltningernes Gennemførelse, tør jeg ikke sige noget om, men under alle Omstændigheder betragter jeg det som en *teknisk* Sag.

— Ser De lige forstaaende paa alle de gamle Politikere?

— Aah nej, jeg har meget at kritisere, men jeg mener, at vi skal være varsomme med at sætte sort Stempel paa Kompromispolitikken; naar det gælder os selv, taler vi nemlig aldrig om Kompromis'er, men om idealistisk Enighed. Det er fremdeles, svært for Menneskene at respektere Modpartens Motiver, selvom det er de bedste.

Det konservative Parti vil blive sprængt.

— Tror De paa Modstandsbevægelsens Fremtid?

— Ikke som Modstandsbevægelse i den hidtidige Forstand, men jeg tror paa Betydningen af et Forsøg, som det Landsorganisationen *Frit Danmark* tilstræber: Vedligeholdelse af Kontakten mellem os, der fandt hinanden i et uendeligt værdifuldt Kammeratskab under Besættelsen og med Tilslutning af dem, der deler vort idealistiske Syn paa den politiske Tilværelse. Jeg opfatter Frit Danmark som et ikke-akademisk Studentersamfund, som en demokratisk Kamporganisation, hvis Medlemmer ikke nærer Ønsker om at argumentere hinanden ud, men om at naa til indbyrdes Forstaaelse gennem fælles Drøftelse af Problemerne.

— Tror De paa en afgørende Afklaring af den politiske Situation gennem Valget?

— Bestemt ikke. Det er min Mening, at man først gennem den kommende Valgperiode vil finde frem til mere varige Partiformationer. For Øjeblikket hersker der for flere Partiers Vedkommende dyb Uoverensstemmelse mellem Vælgerens Indstilling og Partiprogrammernes Formulering.

— Hvilke Partier tænker De paa?

— Paa det socialdemokratiske og paa det konservative ... En meget stor Del af det gamle Stauningske Vælgerkorps, hvis man tør kalde det saadan, vil ved nærmere Eftertanke være ude af Stand til at acceptere det nye Socialiseringsprogram. Og hvad den Konservatisme angaar, der repræsenteres af Christmas Møller, saa er det ikke muligt, at den i det lange Løb kan tilfredsstille de kapitalistiske Kredse. Et Parti kan ikke spænde saa vidt som det konservative nu prøver, før eller senere vil det føre til en Sprængning.

Pondevenstre er langt fra de liberale Traditioner.

— Kunde De tænke Dem, at Deres eget Parti stille og smertefrit skulde smelte sammen med Venstre?

— Maatte Gud forbyde det — det radikale Partis Ideal er vidt forskellig fra Venstres.

— Men Venstre har dog smukke liberale Traditioner?

— Jamen Bondevenstre er i Dag meget langt fra disse Traditioner; mange af dem er snæversindede Folk, der har forstaaet meget lidt af det, der er sket gennem de sidste Aar. Mange Steder paa Landet er Stemningen aldeles forbandet: Jeg ved om en Præst, hvis Kirke staar halvtom, fordi han har beskæftiget sig med noget saa mistænkeligt som Modstandskamp, jeg ved om en Dyrslæge, hvis Praksis er dalet betydeligt af samme Aarsag og om nok en Dyrslæge, der kun har bevaret 10 pCt. af sit Klientel. De mest reaktionære blandt de Konservative vil stemme paa Venstre denne Gang.

— Tror De paa Muligheden af, at det radikale Parti kan komme med i Regeringen efter Valget?

— Udelukket er det ikke. Man kan

gætte paa, at det bliver enten os eller de Konservative — Christmas Møller og Aksel Larsen synes jo at enes udmærket. Venstre bliver i hvert Fald ikke tilkaldt, det kan man være sikker paa, og de vil ogsaa helst være fri, Partiet ønsker sin Chance som Opposition.

Svært at lodde en Folkestemning.

— Deler De den udbredte Misfornøjelse med Udrensningen?

— Saa tidligt som den 25. Maj advarede jeg i en Artikel i Information mod Straffelove med tilbagevirkende Kraft til 9. April, fordi jeg fandt og stadig finder, at den moralske Basis er usikker. Efter min Mening var Folkets Retsbevidsthed i 42 ikke nær saa udviklet, som man nu antager. Faktisk var det først, da Frikorpsfolkene kom hjem, at det store Omslag i Stemningen skete.

— Det tror jeg ikke, jeg kan da huske, at ...

— Ja, De kan huske, at De selv var forarget over dem, der lod sig hverve, og at mange eller alle indenfor Deres Kreds deltog i denne Forargelse, men dette Grundlag er for svagt til, at man tør paastaa, at Forargelsen var *almindelig*. Det er svært at lodde en Folkestemning, som *var*. Men Knud Kristensen skulde have protesteret i Tide, nu er der ingen Mening i det.

— Hvordan vil De i Dag karakterisere det radikale Partis Væsen og Maal?

— Vi er et Parti, der staar saa langt til venstre, som man kan staa uden at ønske Virkeliggørelsen af den socialistiske Stat. Men skal det demokratiske Samfund bestaa, maa det frem for alt bevise, at det formaar at løse Beskæftigelsesproblemet. Det er vores, og maa forøvrigt være alle sandt demokratiske Partiers mest nærliggende Opgave. Svigter vi her, er vi, og det System vi staar for, ilde farne. Beveridge har peget paa, hvordan et frit Samfund kan løse Beskæftigelsesproblemet. Det er derfor, jeg saa gerne vil have ham herover ...

Kate Fleron.

Næste Gang:

Interview med Godsejer E. Tesdorpf. Gjorslev, Modstandsmand og konservativ Folketingsmand.

Sukces i Stockholm: Frihedsraadets Udstilling. Det kæmpende Danmark, der i Lørdags aabnede i Stockholm, synes at skulle blive en om muligt endnu større Sukces i den svenske Hovedstad end i Frimurerlogen paa Blegdamsvej. Billedet herover er taget paa Indvielsesdagen, da Medlemmer af den svenske Kongefamilie deltog i Aabningshøjtideligheden. Paa Billedet ses (fra højre): Direktør Carl Albert Anderson, Kronprins Gustav Adolf, Minister Mogens Fog, Kronprinsesse Louise, Chefredaktør Aage Schoch og Redaktør Kate Fleron.

RIGSDAGEN

23.—30. September.

Ugens mest bevægede Øjeblik indtraf om Tirsdagen, da en af dem, om hvem Ole Bjørn Kraft den 20. Juli 1941 udtalte, at de havde sat sig uden for Landsmandskabets Love, og som saaledes stemplet fra officiel Side tilbragte først to et halvt Aar i dansk Fængsel og Koncentrationslejr og derefter halvandet Aar i tysk Tilintetgørelseslejr, stod paa Rigsdagens Talerstol og rettede sit *J' accuse* mod Tinget. Det skete under 1. Behandling af Forslag til Lov om Besættelsetidens Ofre. Stuthof-Fangen Martin Nielsen gik til Talerstolen og havde ikke sagt mere end en Sætning, før Folketingssalen var saa stille, at man kunde høre Fyldepennene løbe over Blokkene i Presselogen. (*»Social-Demokraten«*s Referent sparede dog sin Pen). Stærk og indtrængende, hele Tiden beherskende sin Vrede, anklagede han de Mennesker, der i 1941 havde bevilget Deportation og Død til Landsmænd:

»... Det har nu foreløbigt kostet 1½ Aar dernede, det har kostet denne Gruppe 20 døde, det har kostet, at Halvdelen de første Aar sandsynligvis ikke bliver arbejdsdygtige. Og saa kommer man her og prøver paa at fortælle os, at det var for at beskytte os. Det kalder jeg uanstændigt.

Man siger nu, at det blev gennemført under Tvang. Var det alle, der havde den Indstilling? Saa snart jeg hørte det, satte jeg mig til at læse de ærede Ordføreres Taler den 7. August 1941. Der er visse Ordførere, som ikke synes at have været under Tvang just med Tommelskruer. Men dertil kommer, at i *»Socialisten«* Nr. 12, 1941, findes en Artikel af K. K. Steincke, hvor han ikke med et eneste Ord taler om, at denne Lov er fremkommet under Tvang, men hvor han paa 3—4 Sider dokumenterer, at den er i fuldstændig Overensstemmelse med Danmarks Riges Grundlov og burde have været vedtaget for længe siden. Naar dette er Tilfældet, vil jeg have Lov til at karakterisere det, at man nu søger at give det Udseende af, at det var en Beskyttelsesforanstaltning over for os, som en Uanstændighed, og jeg vil i hvert Fald for mit eget Vedkommende bede om, at man ikke een Gang til byder mig den Beskyttelse, for det er jeg bange for, jeg ikke fysisk overlever.

Stærkt bevæget stod saa Hartvig Frisch paa Talerstolen og erklærede, at Martin Nielsen med sin aabenhjertige Tale havde rørt ved Medlemmernes Samvittighed. Naar en af dem, der har maattet lide herfor, saaledes som Martin Nielsen har maattet, taler saadan, sagde Hartvig Frisch, bevæger det os dybt. Selve Intereringen og Kommunistloven vilde Frisch fortsat forsvare som en Beskyttelsesforanstaltning. Men, sagde han saa: Det, at der efter d. 29. Aug. ikke blev gjort rent Bord, men at det kun var Fangerne i den ene Lejr, der kom ud, *det kan ikke forsvares*. Saa tydeligt har endnu ingen af Politikerne, der var med i 1941, vendt sig mod Thune Jacobsen.

Cayenne

Bøn og Arbejde

I *»Frederiksborg Amts Avis«* finder man den 29. Sept. en Artikel, skrevet af en Gaardejer E. Mølgaard Thomsen. Den handler om hans Søn, der er blevet idømt to Aars Fængsel for at have været uniformeret og bevæbnet Vagtmand for Tyskerne inden 29. Aug. 1943. Avisen bringer Artiklen uden Kommentarer og maa antages at være enig med Forfatteren. Det hedder bl. a.:

»Den unge Mand er 22 Aar. Hans Far (undertegnede) nødte ham til, i en Arbejdsløshedsperiode, at søge Beskæftigelse i Tyskland. Hvilket han gjorde paa det tyske civile Arbejdsanvisningskontor, hvor alle Tysklands-Arbejderne fik Arbejde. Ikke anende, at Arbejdet, han paatog sig, krævede Uniform og Gevær. Og slet ikke anende, at en dansk Regering senere vilde vedtage en Lov med tilbagevirkende Kraft, hvorefter han nu sidder i Vestre Fængsel paa 5. Maaned.

Vi, hans Forældre, er dybt nedbøjede over den Skæbne, der har ramt vor Dreng. Vi har ment at gøre en god dansk Gerning ved at opdrage vore Børn til *»Bøn og Arbejde«*...

Vi vil ikke tro, at det er det danske Folk, der behandler vor Dreng paa den Maade. Det er ikke dansk Gerning, det, der er sket med ham og med mange andre unge Mænd siden 5. Maj. Den sunde danske Retsbevidsthed er i denne Sommer blevet mishandlet, saa man maa briste i Graad, naar man tænker derpaa...

Jeg tror, at det danske Folk vil forlange at faa denne Uret gjort god igen. Men Tiden gaar, og hvad kan der ikke allerede være sket med de unge Mænd, der nu har siddet uvirksom uden saa me-

get som en Times Gymnastik om Dagen i snart 5 Mdr.? Vi Mænd ved jo dog, at Arbejdet er det bedste Vaaben i den seksuelle Kamp, som vi i vor Ungdom, alle, saa mange som er normale, maa føre mere eller mindre sejrtrigt...

Vi er Knud Kristensen saa usigelig taknemlig for hans Udtalelser paa Venstres Landsmøde. Tak, Tak!...

Man synes, at denne Tak til Knud Kristensen er lidt forhaslet. Bortset fra de smukke Ord om *»Bøn og Arbejde«* og om Arbejdet — Tysker-Arbejdet — som *»det bedste Vaaben i den seksuelle Kamp«*, er Gaardejerens Artikel en haard Anklage imod de gamle Politikere.

»Regeringen har tilskyndet de unge til at gaa i tysk Tjeneste. Statsministeren har talt i Radioen og opfordret til en Holdning til Fordel for Tyskerne. Vore ledende Mænd har dannet en dansk-tysk Forening med Formalsparagraf: Et godt Forhold og god Forstaaelse mellem de to Lande...«

skriver Manden. Og for saa vidt har han Ret. Det er ikke den unge Mand alene, der skal i Fængsel. Hans Far, der *»nødte ham«* til at arbejde for Fjenden burde naturligvis følge ham. Og de Herrer, der med deres officielle Opskrifter fik lokket den tyskenlige Gaardejer og gav ham det Indtryk, at det kunde ske farefrit, vilde saamænd ogsaa have ganske godt af at tilbringe et Par Aar med Bøn og Arbejde i en dertil egnet Straffeanstalt. Kados.

Trykfejl.

I Artiklen *»Snunmenhold«* i forrige Nr. forekom der en meget uheldig Trykfejl. Der stod, at Aviserne *»Folket«* og *»Frederiksborg Amts Avis«* bekender sig til Nationalsocialismen. Der skulde staa: De to Blade bekender sig IKKE til Nationalsocialismen — ikke direkte — men de kommer jævnt til at stikke Hitlerfoden frem. Kados.

PRESSENS ANSVAR

I »Frit Danmark« Nr. 20 paaviste Dr. phil. Niels Arley, med hvilken suveræn Foragt for Kendsgernerne Størstedelen af Pressen har behandlet et Fænomen som Atombomben, og Dr. Arley skrev i den Forbindelse i et Brev til Redaktionen bl. a.: »Belært af saadanne Erfaringer føres en Videnskabsmand til at stille sig det Spørgsmaal: Naar der begaas saa mange Fejl paa et saa neutralt Omraade, hvor ingen enkelte Befolkningsgrupper havde særlig Interesse i at hæmme eller fremme de rigtige Oplysninger, hvor de nøgne Kendsgerner i sig selv er epokegørende nok, og hvor blot en Samtale med en Sagsyndig havde kunnet kontrollere Rigtigheden af de meddelte Oplysninger, hvad Sandhedsværdi kan man saa egentlig tillægge Pressens Oplysninger om noget saa »uneutralt« som f. Eks. Sovjetunionen eller blot hjemlige politiske Forhold? Naar man gør sig klart, hvilken Grad af objektiv Viden og kritisk Tænkeevne der i vore Dage maa kræves af den enkelte Samfundsborger i et demokratisk Land for virkelig at kunne mestre det moderne Samfunds komplicerede Problemer, kan man ikke andet end blive betænkelig ved det lille Blik bag Pressens »Oplysningsvirksomhed«, man her har faaet. Thi de allerfleste almindelige dødelige har vel deres Viden og hele Indstilling fra Aviserne, og i Reglen vel endog kun fra en enkelt Avis.«

Dr. Arley har Ret. Pressen har et meget stort Ansvar, men den glemmer det alt for ofte. Lad os nævne et Par andre Eksempler fra den sidste Tid.

I en Leder i »Nationaltidende« den 25. August vendte Bladet sig skarpt imod Professor Carsten Høeg, som i »Berlingske Tidende« havde angrebet Christmas Møller for hans Holdning i Svenningsen-Hvass-Sagen. Det skal Bladet naturligvis have Lov til, men naar Lederen slutter med at insinuere, at det er Kauffmann, som staar bag Carsten Høeg, fordi Høeg ved en Cicero-Antologi samarbejdede med Hartvig Frisch, som nu lige var hjemkommet fra San Francisco, hvor han havde truffet Kauffmann, saa er vi ude i en saa grænseløs Perfidie, at det bør tilkendegives »Nationaltidende«, at de har sat sig uden for anstændigt Selskab.

I sidste Uge var der en Tale i Danmarks Rigsdag, som gav Genlyd ud over hele Landet. Det var, da Fangen fra Stutthof, Martin Nielsen, i Folketinget med Styrke og Patos anklagede Rigsdagen, fordi man i sin Tid havde interneret Kommunisterne og senere udleveret dem til det Helvede i Tyskland,

som 20 af dem ikke slap levende ud af. Det var flovt at se, at de to store københavnske Dagblade »Social-Demokraten« og »Nationaltidende« refererede dette vægtige Indlæg saa knapt, at det slet ikke var til at kende igen. Den Slags Journalistik er beskæmmende for dansk Presse og fortjener at give Bagslag. Vi har tit nok set den politiske Dagspresse referere Rigsdagsdebatten paa den Maade, at Partifællens Indlæg gengives meget udførligt, mens Modstandernes Indlæg, uanset Vægtigheden, forkortes til ganske faa Linjer. Men i et Tilfælde som dette, hvor alle i øvrigt var enige om, at Martin Nielsens Indlæg var Dagens afgørende og jaf historisk Betydning, er det en Skandale, naar f. Eks. »Social-Demokraten« giver mere Spalteplads til Oluf Pedersens lige gyldige Bemærkninger end til Martin Nielsens alvorlige Anklagetale. Det havde været smukkere ikke saa direkte at vise, hvor haardt Ordene i Martin Nielsens Tale sved.

Det var paa Tide, at det gik op for Pressens egne Folk, at det behøver ikke at være et beskidt Job at være Journalist.

Svar til Oluf Bang

I en »Berigtigelse« i sidste Nummer af »Frit Danmark« siger Hr. Oluf Bang, at det enten skyldes Taabelighed eller Perfidie, naar man ikke har forstaaet »Moralen« i hans mærkelige Hørespil »Du skal forlade alle Ting«. Saa dybsindigt var Hørespillet nu ikke, at der kan være megen Tvivl om Fortolkningen. Allerede det strenge Krav, der er opstillet i Stykkets Titel, viser den falske Problemstilling.

Værnemageren i Oluf Bangs Stykke staar over for det Valg enten at arbejde for Tyskerne eller »forlade alle Ting« — Familie, Frihed og Liv. Tyskerne har oven i Købet truet ham med, at hans Arbejde vil blive deporteret til tysk Slavearbejde, hvis han ikke lader sin Fabrik arbejde. Med et saadant Ansvar og under en saadan Trusel maa ethvert fornuftigt Menneske undskylde den ulykkelige Værnemager, der oven i Købet er fremstillet som et meget retsindigt og klogt og sympatisk Menneske.

Men saadan stod Sagerne jo slet ikke. De danske Værnemagere var aldeles ikke ude for et saa skrækeligt Valg. De var ikke truet paa Livet, og deres Arbejdere stod ikke over for Deportation. De behøvede ikke følge noget overmenneskeligt ideelt Krav og forlade alle Ting. De kunde bare lade være med at arbejde for Fjenden. Og deres Risiko vilde i saa Fald kun være af økonomisk Art.

Sabotøren i Stykket blev fremstillet som en brutal og kynisk Fyr. Hans Opførsel var i enhver Henseende urimelig og usympatisk og viste, at hans Forfatter intet kan have kendt til Modstandsbevægelsen udover, hvad han kan have hørt ORS. Krenckel fortælle i Radioen. Værnemagerens

»idealistiske« Søn var fremstillet som en lidt halvfjøllet Person, et let Bytte for den kyniske Sabotør.

Ved at opstille Problemet paa en falsk Maade og ved at gøre Værnemageren sympatisk og hans Modstandere til Idioter har Hr. Oluf Bang med sit Hørespil fremsat et utvivlsomt Forsvar for Værnemageren. Ved at gøre alle Værnemagerens Motiver ædle og indlysende fornuftige og ved at reducere Modstandernes Motiver til taaget Idealisme og ideale Fordringer har han lavet et Stykke Propaganda, der nøje følger Krenckels angaaende samme Emne.

Kados.

UDRENSNING

i Landbrugsministeriet

Udrensningen i Landbrugsministeriet har en egen Historie. Den begyndte i den dejlige Foraarsmaaned Maj, og endnu har vi ikke set Afslutningen. Maaske vil vi heller aldrig opleve den.

Der var Uro i Landbrugsministeriet, som der var det andre Steder i den røde Bygning, idet man fandt, at ikke alle Tjenestemændene havde honoreret de store Krav, der under Besættelsen maatte stilles navnlig til Centraladministrationens Folk. Ulykkeligtvis drejede det sig i Landbrugsministeriet om en højstaaende Embedsmand, idet Kritikken her navnlig rettede sig mod en Kontorchef. Det giver mere Postyr, end om det havde været en sølle Kontorius. Man opgav dog ikke Ævred af den Grund, og Ministerialforeningens landbrugsministerielle Sektion indkaldte Personalet til en aaben Drøftelse af det delikate Emne; selv den angrebne Kontorchef var med. Personalets Repræsentanter fremførte forskellige konkrete Klagepunkter, bl. a. at Kontorchefen havde været for hjertelig i sine Henvendelser til de tyske Myndigheder, (disse skulde dog ogsaa betale store Priser for Landbrugsprodukter), at han efter Aug. 1943 havde stillet Statens Kornlagre til Disposition for Besættelsesmagten (formentlig dog mod Betaling, til Godskrivning i Nationalbanken), og at hans Børn gik i tysk Skole, (men det var Børnene maaske glade for). Kontorchefen tog derefter selv Ordet, (han har aabenbart været forberedt paa, hvad der vilde komme), og var saa veltalende, at Stemningen slet ikke var ham ugunstig. Da klikkede det. Naturen gik over Optugtelsen, og det velformede Forsvar mandede ud i et harmdirrende Angreb paa de Uslinge, der havde haft den Frækhed at rejse Sagen; men de kunde bare vente sig. Saa gik man til Afstemning. Resultatet blev et overvældende Flertal for en Undersøgelse i Sagen, og Klagen gik til Ministeren.

Dette var mere end ubeldigt. Kontorchefen havde vist sig overordentlig ferm til at forhandle med Tyskerne, og nu skulde man jo til at forhandle med Englænderne; hvem kunde være mere selvskreven dertil end Kontorchefen. Naa, Kontorchefen havde en forstaaende Overordnet, og Ministeren blev overbevist om, at Klagen var uberettiget. Pressen fik en Erklæring, Personalerepræsentanterne fik af Kontorchefens Overordnede at vide, at de havde en skidt Karakter, og Kontorchefen rejste til London. Inden han rejste, naaede han at faa truet Ministerialforeningen med et Sagsanlæg.

Og nu sidder Ministerialforeningen og venter paa Sagsanlægget, som stadig ikke kommer, men maaske har Kontorchefens Sagfører øagt til ham, at han ikke skal anlægge Sag.

J. S.

Tegning af Marlie Brande.

„PRESSE, LØFT DIN STERKE ARM“

Af Inger Hagerup

Ved et stort Møde i Oslo den 27. Sept. for den illegale Presses Medarbejdere fra hele Norge læste Inger Hagerup dette Hyldestdigt til den frie Presse:

*Vi fikk deg ikke på sengen
med kaffen og frokostbrettet,
og ikke mange betalte
sitt daglige abonnement.
Du kom som en tyv om natten
brakt rundt av unge og gamle
ivrige hender som spredte
deg videre gang på gang.*

*Du manglet de fete typer
med utstyr og overskrifter.
Vi bar deg ofte i skoen
og trykket deg svart og flat.
Men fra dine lurvete sider
lyste håpet og troen,
uslukkelig som en stjerne,
ukuelig som vårt hat.*

*Og aldri ble gledens budskap
brakt til så tørste hjerter:
Stalingrad tatt tilbake.
Paris har befridd seg selv.
— Vi så det i fellessmilet
og hørte det i den svake
mumlende hilsen på trikken:
»Strålende nytt i kveld.«*

*Du var som en knyttet neve
mot volden og overmakten.
Du hjalp den redde å trasse,
du hjalp den svake å tro.
Slik ble du det trygge kompasset
som førte oss trelst igjennom
mørke og nød og urett
og tvil i vårt eget blod.*

*Det hendte de kom om natten
med biler og bråk og spente
pistoler og brøt inn dører
og slepte bort kvinner og menn.
Gestapos murer var tykke,
og få fikk se hva som hendte.
Noen kom aldri tilbake.
Men du kom alltid igjen.*

*I dag kan vi se ditt ansikt.
Men vi som hørte din stemme,
våken og varm og rolig —
stemmen din fra i går, —
vi husker ennå klangen.
For hvordan skulle vi glemme
Norges frieste presse
fra Norges hardeste år?*

Polske Kvinder i Karantænestationen ved Padborg. (Tage Christensen Foto.)

Med svensk Røde Kors da Tyskland l

Folke Bernadotte: Slutet. 161 S. ill. (Nordstedts) sv. Kr. 5,50. — Sven Frykman: Röda Kors Expeditionen till Tyskland. 186 S. ill. (Bonniers) sv. Kr. 8,50. — Åke Svenson: De hvide Busser. 138 S. (Schönbergske) d. Kr. 5,75. — Anmeldt af Læge Per Lous, der deltog i Hjælpeekspeditionen til de tyske Lejre.

I Marts og April i Aar gennemlørtes af svensk Røde Kors en enestaaende Hjælpeaktion. Alle skandinaviske Fanger i den Del af Tyskland, der ikke var besat, blev ført sammen i een Lejr og senere transporteret til Danmark og Sverige

For de Mennesker, der paa denne Maade blev reddet ud af Sammenbruddet, betød det, at de kom fra Tyskland med Livet i Behold. De Fanger, der kom i Berøring med Fronterne, var alvorligt truet, ikke alene af selve Krigshandlingerne, men ogsaa af tyske Mase-myrderier, Evakueringsstrabadser og Nød. Talrige Eksempler herpaa kendes. Danskerne fra Stutthof har bl. a. berettet herom.

Den svenske Ekspedition bestod af ca. 250 Mand med ca. 80 Busser og Lastbiler. Mandskabet var udvalgte frivillige fra den svenske Hær, og Materiellet var den svenske Hærs nyeste og bedste. I Tilslutning til det svenske Korps deltog en Del danskere i Arbejdet, dels i Padborg og Krusaa, dels

med Transporterne i Tyskland; det var CBU-Mandskab med Ambulancer, endvidere Sygeplejersker, Læger og Røde Kors-Personale. I en kortere Periode var op mod 200 danske Rutebiler, hver med 2 Chauffører, sat ind i Arbejdet.

Nogle Tal kan give et Indtryk af Opgavens Omfang: fra Koncentrationslejre og Tugthuse spredt i hele Tyskland førtes ca. 4400 norske og danske Fanger til Neuengamme ved Hamburg, fra Theresienstadt Nord for Prag til København 425 danske Jøder, fra Neuengamme til Danmark og Sverige ca. 6000 danske og norske internerede, fra Lübeck til København ca. 1000 Tysklands-Svenskere, fra Ravensbrück Nord for Berlin til Padborg ca. 7500 Kvinder af forskellig Nationalitet. Hele dette Arbejde foregik i Krigens sidste Uger fra 13. Marts til 4. Maj.

For alle, der deltog i dette Arbejde, blev det en Oplevelse, de aldrig glemmer. Mødet med Fangerne paa Vej til Friheden — ofte Venner og Medarbejdere fra den illegale Kamp; Koncentra-

tionslejrene og SS-Folkene; den tyske Civilbefolkning i det krigshærgede og bomberamte Tyskland; Flyverangrebene, der krævede Ofre i døde og saarede paa Transporterne og i Karantænestationen ved Padborg; det blev en Række stærke Indtryk, der sent vil ud-slettes.

Tre svenske Bøger om denne Ekspedition foreligger nu.

Allerede i Juni udsendte Greve Folke Bernadotte sin Skildring af de Forhandlinger med Himmler og andre ledende Tyskere, der blev den direkte Aarsag til den humanitære Hjælpeaktion; man faar saaledes Rammen om selve Arbejdet med at redde de mange internerede. I Bogen refereres Samtalerne med Nazi-Spidserne; i Februar og Marts drejede det sig om at faa gennemført Hjælpen til de skandinaviske Fanger, senere blev Bernadotte ogsaa Mellemand ved partielle Kapitulationstilbud. Man faar et levende Indtryk af Intrigerne mellem Nazi-Lederne, og Bernadotte prøver at give en Vurdering af disse In-

divider. En Del Ting i Bogen virker for overfladisk, og efter Læsningen har man en Følelse af, at der er visse Sager, hvor man langt fra har faaet fuld Besked.

Major Frykman, der er Forfatter til den »officielle« Beretning, var først Næstkommanderende, derefter, i April Maaned, Chef for den svenske Ekspedition. Hans Bog giver et udmærket og levende Billede af selve Arbejdet og Oplevelserne i Tyskland. Der gives en nærmest kronologisk ordnet Redegørelse for de forskellige Opgaver, Turene til Lejre og Tugthuse, Fangernes Tilstand og deres Reaktion, Bryderier med SS-Officerer, de ødelagte tyske Byer, Landevejene med Militær og Flygtninge-Trafik, Flyverangreb paa Byer med Bomber og paa Automobiles med Maskingeværer. Til Stadighed indskydes i Teksten smaa Beretninger skrevet af Deltagerne om Enkelte episoder eller specielle Forhold; f. Eks. af den Motorcykelordonans, der kom væk fra Kolonnen i Dresden uden Benzin og ene Mand »kæmpede« sig hjem med sin Motorcykel i Behold; af en Sygeplejerske om Fangernes elendige legemlige Forfatning. Der findes ogsaa optaget mindre Beretninger skrevet af et Par norske Fanger (en Jurist og en Læge) om Forholdene i Lejrene. Billedmaterialet er kun nogenlunde; men det maa tages i Betragtning, at det er Amatørbilleder, og at det var forbundet

med Livsfare at fotografere i Tyskland.

Løjtnant Svenson er i det civile Liv Sagfører, han var Leder af flere af de lange Ture med Busserne gennem Tyskland. Hans Bog, der nu ogsaa foreligger paa Dansk, er velskrevet, den giver hans personlige Oplevelser i de 6 Uger, og den supplerer paa flere Punkter Frykmans Bog. Som Eksempler paa noget, der især har gjort Indtryk paa Svenskerne, kan nævnes: Den Modtagelse, som Befolkningen i Odense gav dem allerede paa Udturen, den lange og farlige Tur mellem Fronterne til Theresienstadt og Kvindeskæbnerne fra Konzentrationslejren Ravensbrück.

Man faar det Indtryk, at han overfor sine Landsmænd har ønsket at give ikke alene en Skildring af den bevægede Tid med de enerverende og farlige Oplevelser, men ogsaa nogle Reflektioner over de mange Problemer. Hvordan var det muligt at opbygge dette »grad-delte Helvede« af Lejre og Tugthuse? Hvad skal der blive af den tyske Ungdom?

Sveriges Stilling i denne Krig var jo helt anderledes end Norges og Danmarks. Svenskere og Danskere har som Følge deraf haft forskelligt Syn paa mange Forhold; det har derfor været af særlig Interesse for Anmelderen at se,

hvordan de svenske Deltagere opfattede det, de saa under deres Røde Kors Ekspedition.

Det er naturligt, hvis de lidt følte sig som Storebror, der kom og hjalp de smaa danske og norske Brødre. Der er heller ikke noget mærkeligt i, hvis de ikke helt opfattede, at den danske Indsats, der blev ydet med Ambulancer, Busser og Mad, var bemærkelsesværdig efter 5 Aars tysk Besættelse. En Forskel i Opfattelsen ligger ogsaa i den Vægt, der lægges paa saadanne Spørgsmaal som: Hvad mener, tror og haaber den menige Tysker? Hvordan kan Tyskerne, navnlig de unge, opdrages til Demokrati? I Danmark føler vi disse Spørgsmaal som noget, der direkte vedrører os; i de svenske Beretninger hører vi kun lidt om den tyske Civilbefolkning.

Men det væsentlige ved Læsningen af Frykmans og Svensons Bøger, det, man glæder sig over, er, at den Indstilling, der her kommer til Orde, i saa høj Grad ligger paa Linje med dansk Opfattelse.

Ikke alle Svenskere har nemlig forstaaet det, der er sket. I Svensons Bog siges et Par Ord om den svenske Reaktion paa Filmene fra Buchenwalde og andre Lejre. Mange i Sverige tro-

sammen

Til højre: Tysk Landevej April 1945.
Herunder: Svenske og danske Busser i Padborg.
(Tage Christensen Foto.)

ede, at visse Scener med de magre Mennesker var lavet ved et Filmtrick af den allierede Propaganda.

Den svenske Røde Kors Ekspedition var en stor Indsats, der reddede maa-ske Tusinder af danske og norske Menneskeliv. De 2 Beretninger, der er fremkommet i Sverige, vil, foruden at give levende Skildringer af Hjælpearbejdet før Tysklands Sammenbrud, bidrage til, at Svenskerne bedre forstaar de Følelser og Tanker, vi i Norge og Danmark har overfor Tyskland og Nazismen.

Per Lous.

BREVE TIL F. D.

Er vor Valglov demokratisk?

Dette Spørgsmaal fremsættes i F. D. Nr. 20 af Hr. Brandt-Rehberg, der kommer til den Slutning, og med Rette, at det er den ikke, og det, der savnes, er fuld Virkning af de personlige Stemmer. I den Forbindelse vil jeg gøre Opmærksom paa, at afdøde Overretssagfører Johan Petersen i Aarhus for en Del Aar siden fremkom med et Forslag, som almindeligvis kaldes fri Valgret. I korte Træk gaar det ud paa, at enhver Vælger i Landet har Ret til personlig at deltage i Landets Styrelse, men de, der ikke ønsker at gøre det, kan overdrage denne Ret til en anden Mand eller Kvinde, som vedkommende føler sig i Overensstemmelse med. Da det selvsagt kun er meget faa Enkeltpersoner, der ønsker at gøre deres Styrelse gældende, vil der fremgaa en Skare af Mennesker, stor eller lille, der er Stedfortrædere for hele Vælgerfolket, og som vil udgøre Danmarks Riges Rigsdag. Da deres Adkomst grunder sig paa alle de enkelte Vælgeres Stemmer, skal de enkelte Rigsdagsmedlemmers Afstemning i Rigsdagen falde med Vægten af alle de Stemmer, som de hver især har faaet overdraget. Dertil maa saa føjes, at de enkelte Vælgere har Ret til ved de vigtige Sager, der kommer til Behandling i Rigsdagen, at flytte deres Stemme til en anden Rigsdagsmand, som vedkommende Vælger i denne Sag føler sig mere i Forstaaelse med. Denne Stemmevlytning kan forholdsvis let lade sig gøre, da der i Rigsdagens Bureau skal være et Kartotek, hvori for hver Rigsdagsmand findes alle Stemmekort, der lyder paa hans Navn. I den her skitserede Valgmaade er de personlige Stemmer ført ud i det mest fuldkomne, og den har i flere Aar været brugt i forskellige Foreninger saaledes i Henry George-Foreningen, og der vil blive eller er maaske allerede fremsat et Lovforslag i Rigsdagen om en Ændring i Valgloven i denne Retning.

Axel Kragh.

Ungdommens politiske Odragelse.

Maa det som politisk Interesseret og thv. Gymnasiast være mig tilladt at fremkomme med nogle Bemærkninger i Tilslutning til Adjunkt Hans Jensens udmærkede Artikel i F. D. Nr. 19 »Skoleungdommens politiske Odragelse«.

Den politiske Interesse blandt ældre Skoleelever er, især for Tiden, stor og vil ikke blive mindre, saalænt den ganske naturlige 21-Aars Valgretsalders gennemføres; men de føler, at de mangler Oplysning om politiske Forhold, saa der er ingen Tvivl om, at den omtalte Avis vil blive hilst og læst med stor Interesse i Skolerne. Intet er mere nærliggende, end at de af Avisen fremkaldte Diskussioner skal foregaa i Historietimerne, idet Eleverne jo dér i den nyere Historie og Samfundslæren støder paa Problemer af den Art, Avisen vil behandle.

Men nu er det, jeg frygter, og ikke ubegrundet, at Historielærerne vil sige: »Hvordan skal vi faa Tid til saadanne Diskussioner? Vore Pensa er saa store, at vi kun lige kan naa igennem dem.« Og her er vi ved en fundamental Fejl ved Undervisningen i Skolerne. Der lægges efter min Mening for stor Vægt paa ældre Tider og tages for lidt Hensyn til nyere og nyeste Tid. Naar man naar dertil, hvor Elevernes Interesse for Faget er størst og deres Forudsætninger for at forstaa det bedst, standser man. Det er udmærket, at man lærer, hvordan en Middelalderborg er indrettet og at bedømme græsk Kunst, men det vilde nu være nok saa nyttigt og interessant at lære noget mere om det Samfund, man lever i, og faa belyst aktuelle uden- og indenrigspolitiske Spørgsmaal, saa man var godt rustet til at være med til dets videre Udvikling.

Det skulde kun glæde mig, om den nye Avis vilde blive af Betydning for den politiske Odragelse af Ungdommen; men jeg tror, at den fulde Nytte af den og Lærebøgerne i Samfundslære og moderne Historie først opnaas efter en Omlægning af Eksamenspensummet, det Uhyre, hvortil der altid maa skeles, naar en Diskussion er i Gang.

Som en Tilløjelse til Adjunktens Artikel synes jeg, at man til nogle af Diskussionerne skulde indbyde unge Mennesker fra det praktiske Liv for derved at forhindre, at Diskussionerne bliver for ensidige eller for akademiske. Eleverne i f. Eks. en Gymnasieklasser er jo takket være den gældende Ordning af den højere Uddannelse intet Gennemsnit af Ungdommen.

»Student«.

De unges eget Blad er paa Vej.

Med forventningsfuld Interesse kan man se hen til den Dag, da Adjunkt Hans Jensens politiske Ungdomstidsskrift ser Dagens Lys. Man kan dog ikke, efter den Redegørelse Adjunkten bragte i »Frit Danmark«, undlade at se paa dette Foretagende med en vis Skepsis. Vel er der blandt Ungdommen Interesse for politiske Problemer, men man maa gaa ud fra, at dens Forudsætninger for fuld Forstaaelse af disse ikke er saa forfærdelig stor, og at det derfor vil virke afskrækkende paa dem at læse et Blad, skrevet af dygtige og saglige Videnskabsmænd, der trods det, at de er Pædagoger ikke er fuldt ud klar over, hvad man kan vente sig af den opvoksende Ungdom i Retning af politisk Forstaaelse. Man maa forstaa, at et Blad redigeret udelukkende af Lærere, og derfor belyst ved Hjælp af disse Synspunkter (for dette kan ikke undgaaes), ikke kan finde Indpas hos Gymnasiaster; for det første af den Grund, at Lærere og Elever nu ikke er paa samme »aaendelige Bølgelængde«, og for det andet af den Grund, at Ungdommen er meget, meget mere interesseret i selv at kunne behandle Problemerne paa den Maade, de nu en Gang finder er den bedste. Bl. a. er en udvidet Talefrihed en af Ungdommens allerbedste Redskaber i Arbejdet med at forstaa og forstaaes.

Med andre Ord: Et Blad skrevet udelukkende af gamle og udelukkende for unge savner en Del af sin Berettigelse.

Ungdommen maa selv tage Initiativet til

et Blad, et frit og uafhængigt Blad, der ikke tager Hensyn til Plads og politiske Anskuelse, men objektivt og letfatteligt gør Rede for og kommenterer alt, hvad der sker i Verden af idag, der kan have Interesse. Bladet skal redigeres af unge, og hele den danske Ungdom skal skrive til det, og læse det. Det maa stærkt pointeres, at et saadant Tidsskrift paa ingen Maade ensidigt kan holde sig til eksempelvis Politik eller lignende, men som sagt maa interessere sig for alt, der optager et ungt Menneske 1945, og det maa gøre baade Sprog og Stof saa levende som paa nogen Maade muligt.

Det ædleste Formaal maa være at holde den danske Ungdom i Ave ved, gennem Uddrag af Verdenspressen at forklare og kommentere de Begivenheder, der maa optage os alle.

Ligeledes skal hele Ungdommen være Medarbejder og have Lov, under modereret Form, at sige, hvad den mener, hvis vel at mærke den enkelte Artikel er velopbygget og ikke paa nogen Maade misvissende.

Dette Blad er paa Trapperne. Det er et voveligt Forsøg, der skal vise om den danske Ungdom virkelig har taget ved Lære af disse Aar, og lært at forstaa, at der ikke bliver nogenting ud af noget, hvis man ligger hjemme paa Sofaen og gider ikke.

Hvo intet vover, intet vinder.

Torben Monberg.

Pampermentalitet om igen.

Jeg tror, jeg er ikke alene om at staa usikker og famlende overfor den kommende Fremtid, derfor skriver jeg dette. Jeg har været aktivt med i Frihedsarbejdet, dengang det føltes som noget ophøjet og rent. Jeg var bare Kurer, havde nu og da med Blade at gøre, arbejdede stille og roligt og passede mig selv. Saa kom Befrielsen, det blev Kommando og Eksercits, Løgn og Pral og Automobilture. Kort sagt: Pampermentalitet om igen — og Angiveri og Uenighed og Mlstænkeliggørelse. Og Snobberi for Engelskmændene. Og Politik: døde her med, at Synspunkterne skal gøre sig gældende, selv om Enigheden gaar fløjten. Og Masser af Hyklery og Forargelse i den offentlige Debat for at skjule, at omtrent hver tiende Borger er Skattesnyder — og endnu flere vilde være det, hvis de havde haft Raad dertil eller ikke været paa fast Løn. Enhver tænker jo kun paa Penge, flere Penge og skidt med Arbejdet — Og naar en Pige gaar i Seng med en Engländer, saa er det morsomt og velundt, bare som Modvægt til Feltmadrasieriet. Som om det er bedre. Ingen vil være rigtig danske, ingen vil være venlige — ingen vil være uselviske og beskedne —

Jo naturligvis er der nogle: dem der passer sig selv og som man ikke hører om —

Jeg kan godt lide Franz v. Jessen og Hartvig Frisch. Jeg er uenig med dem, men jeg har en Fornemmelse af, at de siger deres Mening, fordi det er deres Mening og ikke for at gøre sig til af sig selv paa andres Bekostning. Jeg kan ikke lide Christmas Møller. Jeg er enig med ham i det meste af, hvad han gør, men jeg ved ikke hvorfor, men han er saa forfærdelig klog og gør det hele saa billigt for os andre —

Og midt i al denne Hurlumhej skal jeg altsaa finde mig selv en lille Baas, hvori jeg f. Eks. kan stemme med Overbevisning.

Hvor?? —

En Læser.

Vilhelm Moberg om Torgny Segerstedt

(fortsat fra Side 2)

avfordrade nämnden honom en förklaring med anledning av en viss artikel. Segerstedt svarade, at han icke avgav några förklaringar, emedan han icke erkände pressnämndens anspråk¹⁾ på att öva uppsikt över svensk press.

Han erkände intet förmynderskap. Han var oböjlig, okänslig för allt tryck utifrån.

Det sista beslutet på Handelstidningen ägde rum den 9 september 1942.

En kort tid därefter vann engelsmännen sin stora, avgörande seger vid El Alamein.

Vändpunkten i kriget var passerad. Det ljusnade. Trycket ifrån Tredje riket lättade. Svenska regeringen återtog sina eftergifter till tyskarna, och den svenska pressen återtog så småningom sin frihet. Handelstidningen fick dagligen nya vänner och meningsfränder.

Annonsbojkotten upphörde. Tidningens upplaga steg. Till följd av vändningen i krigslyckan minskade även de anonyma smådebrev i Segerstedts post. Det kom så mycket flera tacksamhetskrivelser i stället.

Segerstedt förundrade sig icke. Han kände människonaturen.

Han fick icke uppleva krigets slut, och det kan synas tragiskt att stupa²⁾ aftonen före segerns dag. Men kanske bör man inte beklaga honom alltför mycket av den orsaken. Kanske skedde det honom som han innerst inne själv önskade. Han hade aldrig hyst³⁾ några tvivel om krigets utgång. Vid den tidpunkt då nästan alla människor i hans land förtvivlade, så trodde han. Han hade i denna sin tro och föreställning redan upplevt segern. Den tedde sig för honom lika självklar som solens uppgång nästa morgon.

Under de allra tyngsta dagarna, då nästan hela vår världsdal var förmörkad av tyrannernas övermakt, skrev han dessa förtröstans sköna ord:

»Allt har sin tid. Den fimbulvinter, som nu snöar sin dödsfyla över världen, skall icke vara för evigt. En ny vår skall en gång blomma. Människorna skola åter en gång se rymderna⁴⁾ blåna.«

1) Krav.

2) falde.

3) næret.

4) Himmelen.

Egner de nye Straffelejre sig for en rationel Fangebehandling?

Af Kaptajn Hertel, Chef for Statens Arbejdshus

Minister Mogens Fog har ved sin Artikel i »Frit Danmark« »Det er ikke nok at straffe« givet Bolden op for en mere offentlig Diskussion om det meget betydningsfulde Spørgsmaal: hvorledes skal de dømte Landsforrædere behandles i de nye Straffelejre, et Spørgsmaal som har ligget alle Fængselsfolk stærkt paa Sinde, siden de mange Krigsforbrydere begyndte at strømme ind i Internaterne for at afvente deres Domfældelse. De Synspunkter med Hensyn til Straffens Formaal og Virkemidler, som Ministeren og flere andre har peget paa i »Frit Danmark« kan vist alle tiltræde, og for saa vidt skulde Vejen teoretisk være anvist, men en anden Ting er, hvorledes det er gaaet i Praxis. Staten blev efter Befrielsen stillet overfor den Opgave at skulle skaffe Plads og Afsoningsmuligheder for 7—8000 Hipofolk og Landsforrædere midt i en Krisetid, hvor det normale Fængselsvæsens Rammer forlængst var sprængt af den stærkt forøgede Kriminalitet under Krigen. Man maatte derfor gribe til den alt andet end billige, men nærliggende Udvej at indrette nogle ved Kapitulationen ledigblevne Lokaltiteter til nye Fængsler eller Straffelejre med det ene Formaal at lade Retfærdigheden ske Fyldest og samtidig at sikre Samfundet imod en Mængde forbryderiske Elementer, der betød en stor Fare for et roligt Forløb af den Samfundsomvæltning, som finder Sted i Øjeblikket.

Nu er man naaet saa vidt, at de fleste af Landsforræderne er spærret inde og venter paa at komme til at staa til Regnskab for deres landsskadelige Virksomhed. Da de mange Undersøgelser og Domfældelser tager sin Tid, er der blevet ligesom et Pusterum, inden den store Strøm af domfældte flyder ind i de store Straffelejre, som i Øjeblikket er ved at oprettes og organiseres. Man bør benytte denne Tid til at gøre sig det klart, i hvor høj Grad de nye Lejre egner sig for en rationel Fangebehandling efter de fremførte Synspunkter.

Ved Gennemførelsen af den nye Straffefelov i 1933 gik man ind for en Sortering af Fangematerialet, først og fremmest efter hvorvidt Individet skønnedes strafpaavirkeligt eller hørte til Kategorier, som Samfundet af forskellige Grunde ønskede sig befriet for i kortere eller længere Tid. Man søgte at komme væk fra de store Straffeanstalter, hvis uensartede og

brogede Belæg havde gjort en virkelig Fangebehandling illusorisk. De nye Anstalter, der er bygget siden 1933, er indrettet hver til sit særlige Formaal og hver for sin særlige Fangekategori. Særlige Hensyn blev taget til de dømtes psykiske Tilstand og til, at Fangerne under Straffen skulde beskæftiges ved Arbejde, der kunde beslaglægge deres Kræfter og Interesse, og som kunde blive dem til Gavn efter Løsladelsen.

Desværre blev disse Reformers standset, inden de var gennemført, dels ved Krigens Overbelastning af Fængslerne dels ved Tyskernes Beslaglæggelse af Vestre Fængsel, Statens Arbejdshus m. fl. Anstalter. I Virkeligheden fik Fængselsvæsenet et Spark en Menneskealder tilbage i Tiden. Først naar Hipolejrene er kommet igang, kan Reformarbejdet i de almindelige Anstalter genoptages, og dette maa man tage i Betragtning, naar »forældede Systemer« o. l. kritiseres. Nu er Spørgsmaalet imidlertid, om man ved Indretning af de nye Straffelejre for Landsforrædere har kunnet tage Hensyn til Tankerne i det paabegyndte Reformarbejde og de allerede indhøstede Erfaringer. Svaret maa vist desværre blive, at Tiden har været for kort, og at de tyske Flygtninge var kommet først til flere af de Steder, hvor der havde været bedre Muligheder end i Mønsterlejrene for at gennemføre reel Fangebehandling og Beskæftigelse ved haardt, men oplærende Arbejde. En Sortering af Fangerne til de forskellige Lejre er planlagt og skulde helst hvile paa en vis psykisk eller kriminologisk Forundersøgelse. Men selv om de farligste og uroligste sendes til Statsfængslet i Horsens, og de 5 Lejre betragtes som forskellige Trin indenfor Afsoningen, vil et uhyre uensartet Menneskemateriale blive stuvent sammen indenfor et snævert Areal uden Mulighed for en yderligere Gruppering efter Sind eller Skind og uden Lejlighed til at igangsætte Arbejder, der kan beslaglægge Fangerens Kræfter og Interesse. De fleste Steder maa de anbringes paa store Arbejdssale ved simple Arbejder, som virker sløvende i Længden, og som intet betyder for Beskæftigelsen efter Løsladelsen. Det tætte Belæg i Barakker, der ligger med ringe indbyrdes Afstand eller i fleretages Bygninger, vil yderligere gøre ethvert Forsøg paa at tilpasse Behandlingen efter ensartede Individider ganske illusorisk.

Faarhuslejren er opført af Tyskerne udelukkende efter Hensyn til Sikkerhed, Bevogtning og Administration. Barakkerne ligger saa tæt ved hinanden, at en Undersøring i Undergrupper er umulig for de 2500 Fanger, som Lejren skal rumme. Friluftarbejde kan ikke etableres i større Stil. Hertil kommer den Fare, som Grænsens Nærhed frembyder. Medens Tyskerne ikke behøvede at frygte for, at de Internerede i Frøslevlejren skulde flygte sydpaa, vil Landsforræderne utvivlsomt regne med at kunne finde Hjælp hos ligsindede, hvis de slipper over Grænsen. Faarhus-, Møgelkjær- og Horserødelejrene ligger alle i forlængst opdyrkede Egne, hvor Jorden er udstykket i Hus- og Gaardmandsbrug, hvilket udelukker Fangearbejde udenfor Hegnet i større Stil.

De bedste Arbejds- og Behandlingsmuligheder kan der blive i Lejren ved Kragshovede, hvor der er Kultiveringsopgaver nok at tage fat paa. Her skulde Porten ud til Friheden være, saaledes at Lejren blev det sidste Trin af Afsoningen. Da Fangebarakkerne endnu ikke er paa-begyndt, staar Muligheden endnu aaben for en gruppevis Anbringelse, der vil lette Mulighederne for Paavirkning, Oplæring og Undervisning. Tidspunktet til Indretning af hensigtsmæssige og praktiske Afsoningslejrer synes noget forpasset gennem Kravet om at skaffe tilstrækkelig Plads for 7—8000 Fanger hurtigst muligt, men naar Flygtningene om forhaabentlig kort Tid begynder at drage af Landet, bør Opmærksomheden være rettet mod Muligheden af, at der i Vestjylland findes Lokaliteter, der kan egne sig til mindre Afsoningslejrer, hvor der er Lejlighed til at beskæftige Fangerne ved Plantnings- og Kultiveringsopgaver og ved en højt tiltrængt Oprydning efter Tyskerne. Bevogtningen vil her lettes ved, at Vesterhavet er noget vanskeligere at komme over end Landegrænsen mod Syd.

Af andre Problemer, der trænger sig paa, er der Udvælgelse og Uddannelse af Personale til Lejrene. Dette maa ske dels ved en lang Række Nyantagelser dels ved en Aareladning af de ældre Anstalter indenfor Fængselsvæsenet, hvilket selvsagt vil medføre mange Vanskeligheder ved baade nye og gamle Fængsler og Lejre. En egentlig Uddannelse af Personale til de nye Opgaver vil først kunne finde Sted, naar Forholdene er faldet mere i Lave og Begyndelsesvanskelighederne er overstaaet.

En Del Fængselsfunktionærer har desværre lært Tyskernes Metoder for Fangebehandling at kende, og adskillige har gennem Tjeneste i Internaterne faaet et godt Kendskab til det Menneskemateriale, der nu skal underkastes en streng, men retfærdig Behandling, ens for alle uden Hensyn til Persons Anseelse, og med det Formaal paa langt Sigt at skabe brugelige og lovlidige Statsborgere.

TAB AF ALMEN TILLID

Nogle Kommentarer til Mogens Fog's Artikel

Af Landsretssagfører Jacob Salomon

I Nummer 19 af »Frit Danmark« har Hr. Minister Mogens Fog skrevet en Artikel: »Det er ikke nok at straffe«, i hvilken han beskriver, hvorfor vi straffer de »politiske« Forbrydere, og derefter gaar over til at anføre, hvorledes man skal behandle dem i Fængslerne, for at de kan blive nogenlunde skikkede til efter udstaaet Straf at komme ud igen blandt os andre. I det hele og store er jeg nogenlunde enig med Ministeren i hans Synspunkter; og Grunden til, at jeg ønsker at gøre nogle Bemærkninger til Artiklen, er ikke Misfornøjelse med, hvad Minister Fog har skrevet, men med, hvad han ikke har skrevet. Thi det er selvfølgelig rigtigt, at man maa lægge Straffen an paa saa vidt muligt at forbedre Fangerne i Straffetiden. Men hvad saa, naar de kommer ud? Kan de ernære sig paa hæderlig Vis, selv om de har gode Forsætter i saa Henseende? Dette Problem, Erhvervsproblemet, er og bliver det alt overskyggende Spørgsmaal.

Mange af de Dømfældte, til Eks. de forhenværende Hipoer og lignende, kan man vel næppe haabe paa vil begynde en hæderlig Tilværelse efter udstaaet Straf, selv om man indfører de mest moderne Forbedringssystemer i Fængslerne. De vil formentlig komme ud med Sindet fyldt af Raseri imod det Samfund, der har misbilliget og straffet deres landsforræderiske og terroristiske Handlinger. Men der er imellem de Fængslede og Dømte adskillige smaa Individuer, som nærmest af Skødesløshed, Ligegyldighed eller maaske Arbejdsløshed er drevet ud i Fjendens Lejr og har taget Arbejde som Sabotagevagter, Portnere, Brandmænd og lignende. De er ofte blevet fristede, fordi de paa en forholdsvis nem Maade har kunnet tjene en relativ god Dagløn. Det er Folk, der hverken er ondskabsfulde, sadistiske eller tyskbegeistrede, men som ganske simpelt har manglet den fornødne Rygrad til at modstaa Fristelsen. Folk som de sidstnævnte vil, naar de kommer ud, muligvis kunne redde sig, hvis man giver dem Chancer for at kunne klare sig. Men naar de er færdige med Fængslet, omsluttet de af en Mur, der er stærkere og fastere end en Fængselsmur, thi de har efter Loven mistet »almen Tillid«.

Reglerne om Fortabelse af almen Tillid i det nye Straffelovstillæg er strenge. Kun under særlig formildende Omstændigheder kan de politiske Forbry-

dere nøjes med at faa frakendt »almen Tillid« i 5 Aar efter Straffens Udstaaelse; Hovedreglen er, at den mistes for bestandig; og der kan kun i hvert enkelt Tilfælde gives Æresoprejsning ved Lov. Dette vil sige, at det næsten er umuligt at generhverve den mistede Tillid, naar den er fradømt for bestandig. De paagældende kan ikke blive Tjenestemænd, Læger, Sagførere, Præster eller i det hele taget beskæftiges i Virksomheder, der kræver offentlig Autorisation.

Men kan de faa almindeligt Lønarbejde? Retten dertil fortæbes ganske vist ikke; men der vil ganske sikkert blive lagt dem alle mulige Hindringer i Vejen, naar de vil søge at blive Medlemmer af Fagforeninger; og hvis Fagforeningernes Porte slaas i for Næsen af dem, kan de godt opgive Haabet om at gøre sig gældende paa Arbejdsmarkedet. Arbejdsgiverne tør næppe beskæftige dem og vil muligvis heller ikke. Men ogsaa Adgangen til at drive privat Virksomhed, til Eks. at aabne eller at overtage en lille Cigarhandel eller Grønhandel eller Aviskiosk er spærret, thi de kan ikke faa »Næringsbrev eller anden lignende Adkomst«. Det vil sige, at næsten alle Adgange til et hæderligt Erhverv er lukket for dem. Og hvad saa? Resten kan man let gætte sig til. De vil blive henvist til at leve af Socialhjælp eller Forbrydelser.

Det staar for mig, som om Fortabelsen af almen Tillid, der kun er en Følge af Straffen, er værre end selve Straffen. I Straffetiden er de paagældende dog forsørgede; men naar man lukker dem ud af Fængslet som frie Mænd, stødes de ud i Mørket. »Her lades alt Haab ude«. Straffen kan maaske forkortes ved Benaadning; men derved genvindes ikke »almen Tillid«.

Der maa nødvendigvis foretages en Ændring i disse Bestemmelser, hvis der ikke af de løsladte politiske Forbrydere skal dannes en Pariaklasse af Vaneforbrydere eller Dagdrivere. Man maa gøre det lettere for dem at generhverve de borgerlige Rettigheder eller i ethvert Fald lette Adgangen til at faa Næringsbevis eller Vandrebrev. Og desuden kan man trygt give dem Adgang til enkelte offentlige Hverv. Hvorfor skal en straffet Person ikke kunne blive Sporvejsskinnerenser eller Banearbejder? Der maa gives de mindre Forbrydere Lejlighed til at ernære sig baade af Hensyn til dem selv og af Hensyn til os andre.

HUMANISME

Vore Frihedskæmperes

Fra to unge Frihedskæmpere har vi modtaget følgende:

Danmarks Befrielse den 5. Maj udløste hos Folket mange forskelligartede Følelser, som under den tyske Besættelse af Landet ikke havde kunnet komme til Udfoldelse.

Blandt de mindre heldige Manifestationer af de Følelsesudbrud, man var Vidne til, var den Gøngeromantik og forlorne Nimbus, der ved Hjælp af Pressen blev Modstandsbevægelsen til Del. En Romantiseren der følte lige saa misforstaaet og røbede et lige saa ringe Kendskab til det Arbejde, der var gjort Aarene før, som maa ligge til Grund for de i samme Aviser optagne Beskyldninger for Mordere, som rettes mod den Del af Befolkningen, der valgte Kampen fremfor Uvirksomheden.

Som det gaar med saa meget andet, blev Frihedsbevægelsen Mode. En Mode, som dog nogle fandt outreret og derfor søgte at modarbejde med det Resultat, at den tilsyneladende gik af Mode igen.

Var end Frihedsbevægelsens Popularitet i hastig Dalen fra de kunstigt opskruede Højder, haabede dog de fleste Mennesker, at den Tid, der fulgte, var Reformernes —, Fremskridtets —, og ikke mindst Retfærdighedens Tid, hvor man af al Evne vilde forsøge at raade Bod paa de Overgreb og Uretfærdigheder, som Krigsaarene havde ført med sig, og at der først og fremmest vilde blive tænkt paa og ydet Hjælp og Støtte til de Folk, der for Samfundets Skyld havde sat deres Liv, Formue og Sikkerhed ind i Kampen.

Den Aflønning af Modstandsbevægelsens Mandskab, som gennem Ministeriet for særlige Anliggender blev bevilget, udgjorde for mange af dem, der gennem Maaneder og Aar havde fristet Livet illegalt, eller lidt økonomisk Tab ved den tyske Forfølgelse, en kærkommen Hjælp til igen at komme paa ret Køl og ikke mindre til igen at føle sig som Medborgere i det Samfund, hvor de alle i Virkeligheden gerne ønsker at føle sig hjemme, og der er Grund til at tro, at den kommende »Erstatningslov« vil hjælpe endnu et Kontingent af

FREMTID

Folk, som Samfundet kan bruge og være taknemmelig for at bruge.

Tiden siden den 5. Maj er gaaet hurtigt. De væbnede Styrker er blevet afviklet, efter stort set at have løst de Opgaver tilfredsstillende, som Regeringen paalagde dem, og tilbage bliver Spørgsmaalet om en passende Beskæftigelse.

Fra alle Sider udtrykkes Ønsket om Arbejde, om Hjælp paa forskellig Vis til alle de Led, hvoraf Samfundet er opbygget, og alvorligt bliver i denne Forbindelse Spørgsmaalet om en passende Beskæftigelse for de Mennesker, som, og det maa i flere Tilfælde indrømmes, takket være deres Arbejde i Modstandsbevægelsen er uvante med Regelmæssighed og engang vedtagne sociale Rammer, grundet paa deres Illegalitet, og ikke, saafremt de blot kastes ind et vilkaarligt Sted, vil kunne klare sig.

Det har ikke kunnet undgaas, at der hos mange af dem, som blev drevet ud i Illegaliteten, har udviklet sig en psykologisk Omstemning. Karakteregenskaber, som de ikke tidligere har kendt, er kommet frem og har bredt sig i enkelte Tilfælde paa Bekostning af de mere borgerlige Instinkter og saakaldte Dyder. Men som det gaar andre Steder gaar det ogsaa her — det, de har mistet af borgerlige Dyder: Sansen for Regelmæssighed, Vanelivet, Evnen til at indordne sig under de engang givne konventionelle Rammer, har de vundet paa andre Felter: Mod, Snarraadighed, selv at kunne tage Ansvar ogsaa for de alvorligste Handlinger, Administrationsevne og Sansen for Ret og Uret.

Den usikre og tilfældige Levevis de Mennesker, der gav sig helt til Frihedskampen, maatte føre, kan ikke undgaa at have præget enkelte af dem.

At give disse Mennesker en passende Beskæftigelse, hvor hver enkelt vil kunne forstaa, at netop *ham* er Sam-

fundet Tak skyldig, maa være ikke blot en naturlig Reaktion fra Samfundets Side, men en Pligt. En Pligt, ikke blot overfor den enkelte Person, men en Pligt overfor Samfundet selv, thi hvis dette ikke sker, saa maa man ikke udelade den Betragtning, at mange Mennesker, som dyrt har maattet betale deres Indsats for Landets Vel, vil føle sig svigtet, og man maa forudse og tænke paa, at den hermed opstaaede Bitterhed en bloc, let kan drive de paagældende ind paa Baner, hvor de ikke længer følger sig solidariske med det Samfund, de lever i. Man vil let kunne oparbejde, saaledes som Samfundet i Dag tegner sig for En, en Utilfredshedsfølelse, der kan være ubehagelig nok i vort Samfund, fordi der ikke er Tale om en enkelt, som vil drukne i Massen.

Derfor maa det nævnes overfor de Mennesker, som har Magt og Myndighed til at hjælpe, at Problemet sikkert ikke alene kan klares med en ministeriel Henvendelse til Arbejdsgiverne om at give Modstandsbevægelsens Folk Arbejde, man maa gennem Fastholdelse af Frihedsbevægelsens oprindelige Krav, gennem politisk Aktivisering, Oplysningsarbejde og Oprettelse af Stillinger under Stat og Kommuner, søge etableret en Tilstand, som kan lette Overgangen fra Krigsmentalitet til Fredsmentalitet hos disse Mennesker og danne Bro tilbage til deres naturlige Følelse af Solidaritet overfor det Samfund, hvor de mere end nogen andre hører hjemme.

Dansk-tysk Forening.

Nogle Læsere har i Anledning af Diskussionen om den dansk-tyske Forening gjort os opmærksom paa, at den Liste, som »Frit Danmark« paa Opfordring bragte i Nr. 9 over Foreningens Bestyrelse (der skulde for øvrigt have staaet *Repræsentantskab*, idet Bestyrelsen kun bestod af seks af Repræsentantskabets Medlemmer) var mangelfuld, idet følgende Navne var glødet ud i den Liste, som stod til vor Raadighed: Direktør, Overretssagfører *C. Greve Ahlefeldt-Laurvig* (som var Næstformand), Komponisten *Ebbe Hamerik*, Forlagsboghandler *Einar Munksgaard*, Professor, dr. phil. *P. O. Pedersen* og Skuespillerinden *Bodil Ipsen*.

Da man med Rimelighed kan forlange, at en saadan Liste skal være komplet, har vi hermed tilføjet disse Navne.

Red.

UDENRIGS-KRONIK

Skuffelsen efter London.

De fem Stormagters Udenrigsministre har i London afsluttet deres Forhandlinger. De var kommet sammen for at drøfte de Fredsaftaler, som skal afløse de Kapitulationsbetingelser, under hvilke saa store Dele af Europa og Asien er blevet administreret siden Freden. En varig Ordning er en af de væsentlige Forudsætninger for at bringe Verden ud af Øjeblikkets Kaos. De fem Udenrigsministre er nu gaaet hver til sit uden at bringe Drøftelserne til Afslutning. Der er konstateret Uoverensstemmelser paa alle Punkter, og en Række Ekspertes skal nu nærmere uddybe Spørgsmaalene, indtil Udenrigsministrene mødes igen i næste Maaned.

Fra London rapporteres almindelig Skuffelse.

Verdensoffentligheden har ikke store Muligheder for at vide, hvilken Grad af Uro den med Rimelighed bør henfalde i. Ved den anden Verdenskrigs Afslutning har man ikke engang sagt, at det hemmelige Diplomatis Tid var forbi. Man bør derfor sikkert i første Omgang blot prøve at gøre sig klart, hvad det er, man er skuffet over.

Det kan næppe være, fordi der endnu ikke foreligger enigt afsluttede Traktater om Fredens territoriale, politiske og økonomiske Problemer. I saa Fald vilde det være mindre vel betænkt. Siden Tysklands Kapitulation er der blot foreløbet nogle Maaneder, og det er ikke mange Uger siden, Japan gav endeligt op. I 1918 kapitulerede Tyskland den 11. November, og først den 24. Juni næste Aar kunde Versailles-Traktaten underskrives. Den gang er der ikke nogen tysk Stat at slutte Fred med, men et foreløbigt Grundlag for Administrationen af tysk Omraade blev aftalt i Potsdam kun tre Maaneder efter Kapitulations-Handlingen i Reims. Efter den første Verdenskrig blev Fredstraktaterne med Tysklands Vasaller — Traktaterne i St. Germain, Trianon, Neuilly og Sévres — først sluttet fra ét til to Aar efter, at de paagældende Lande havde strakt Vaaben. Førrige Gang blev Grundlaget for den nye Verdensorganisation, Folkeforbundspagten, indstiftet otte Maaneder efter Vaabenstilstanden. Den nye, langt mere omfattende Organi-

sation, *De forenede Nationer*, var færdig i San Francisco seks Uger efter Tysklands endelige Nederlag, og endnu før den store Krig gennem Japans Fald var afsluttet.

Og saa er det endda saa uendeligt meget sværere den gang. Det er sværere, fordi det Kaos, den anden Verdenskrig har efterladt, baade materielt og moralsk er saa uendeligt meget mere omfattende end sidst. Sværere fordi Fredens to Hovedorganisatorer, Russerne og Angelsakserne, ikke som den forrige Verdenskrigs Sejrherrer arbejder ud fra nogenlunde ensartede Forudsætninger.

Maaske er det det sidste, man er skuffet over. Maaske er det Ruslands Holdning, eller det Indtryk, man mener at have faaet af den, man er overrasket over.

Hvis det er Tilfældet, saa betyder det, at man endnu ikke har gjort sig klart, hvad der er en fundamental Forskel paa Situationen efter denne og efter forrige Verdenskrigs Afslutning. Ogsaa den gang havde Rusland været Vestmagternes Allierede, men var gaaet ud af Krig før Sejren, opløst af Revolutionen og uden Indflydelse paa Sejrens Udformning. Sligt sker ikke to Gange. Den gang har Rusland en aldeles afgørende Del i Sejren. Det maa have en selvfølgelig Del i Freden. Det er det, der sker i Øjeblikket. Det maa relativt set medføre en Indskrænkning i Englands og Amerikas Indflydelse. Dette maa føles ubehageligt der, men det er i sig selv ikke urimeligt.

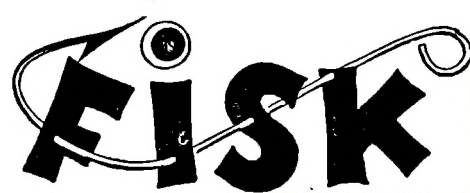
Om man har Anledning til at føle sig skuffet herover, kan ikke afgøres, før man har set fra hvilken Side, der vil blive gjort mest for at forhindre en Genntagelse af den Politik, som muliggjorde denne Krig.

Derimod synes man allerede nu at have Lov til at føle sig skuffet over, at Stormagterne i London alene har deres egen Sikkerhed som Ledesnor for den Fredsordning, der ogsaa skal sikre alle andre Folks Fred og Frihed.

1. 10. 1945 Erik Seidentaden.

Er De Abonnent? Undgaa Standsning i FRIT DANMARK — husk at indfri Postopkrævningen paa Abonnement for Oktober Kvartal.

Er De Løssalgskøber? Vær sikker paa at faa Bladet hver Uge — tegn Abonnement fra Kvartalets Begyndelse. Pris pr. Kvartal Kr. 3.30.

Modstand mod Modstand.

Scavenius i Interview i »Information«:
Desuden er det i allerhøjeste Grad forkert at straffe Folk for noget, de ikke selv opfatter som en Forbrydelse.

Scavenius samme Sted:

Naar man nu taler om Direktør Svenningsens Rideture, er der maaske Grund til at bemærke, at dette var et Middel i dansk Interesse.

Prof. Hal Koch i en Tale paa Dansk Ungdomsaaanvirkes Møde:

Det glædede mig at læse Interviewet med Scavenius forleden, glædede mig at se, at han rank i Ryggen stod ved sit Ansvar, og jeg beklager, at ikke alle vore Politikere har indtaget samme Holdning.

Man siger, at Modstandsbevægelsen har reddet vor Prestige i England. Jeg maa paa Forhaand sige, at det interesserer mig ikke synderligt. Jeg tror ikke, England regner saa meget med os.

Indenrigsminister Knud Kristensen ved Vestres Landsmøde:

»Jeg havde ikke tænkt mig, at de Love, vi har vedtaget, vilde blive praktiseret med den Haardhed og Hensynsløshed fra Domstolens Side, som sket er, ogsaa hvor formildende Omstændigheder er til Stede, saaledes at de paagældende havde en vis Ret til at mene, at det var lovligt, hvad de gjorde. Domsmagten tager ikke noget virkeligt Hensyn hertil, og det er maaske begrundet i hele den Hetzstemning, der gaar over Landet, en Stemning, der slet ikke er noget Udtryk for Folkets virkelige Opfattelse.«

Redaktør Jørgen Rode i »Politikens Kronik 25. Septbr.:

For en bestemt Type Mennesker, for Æventyrnaturer, ogsaa for amoralske Personer, har det illegale Arbejde været en selvfølgelig Tumbleplads. De har slaaet som Fisk i Vandet ved paa fuld legal Maade at faa Afløb for deres uborgerlige, i visse Tilfælde illegale Tilbøjeligheder. Derfor har Modstandsbevægelsen ogsaa maattet virke tiltrækkende paa saadanne Karakterer og har utvivlsomt gjort det.

Saa ved vi det!

Modstandsbevægelsen har i Frederiksborg Amts Avis fundet den mest uforbeholdne Anerkendelse ...

(Af en Leder i »Frederiksborg Amts Avis« d. 25. 9. 45).

Arvtagerne:

— Har du set, at »Landsforeningen af 6. Maj« nu har 16 Lokalafdelinger i Danmark?

Den illegale Presse i Danmark

I Tidsskriftet »Pressen«, udgivet af Foreningen af danske Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter, har Bibliotekar, mag. art. Leo Buschardt skrevet den hidtil fyldigste Artikel om den illegale Presse i Danmark i Besættelsestiden. Fra denne Artikel citerer vi følgende interessante statistiske Oversigt:

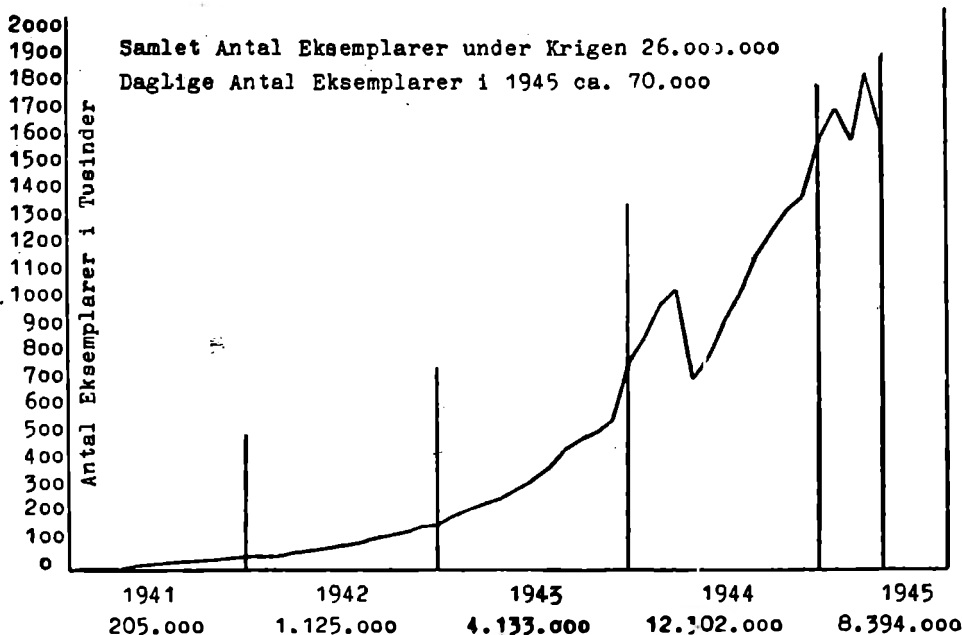
»Hvilket Omfang, den illegale Presse har haft, er ikke helt klart endnu. I Kampens Tid var det ikke muligt at danne sig et fuldstændigt Overblik, og der var heller ikke Tid til at tænke paa denne Side af Sagen. Det første Forsøg paa at skabe en Oversigt blev gjort under Udstillingen i København. Her er der ialt blevet registreret 238 selvstændigt udkommende illegale periodiske Publikationer. Af disse haves der fuld Oplysning om ca. 175, mens der endnu savnes nærmere Underretning for Restens Vedkommende.

Det første Skøn over Mængden af de udsendte Blade fik ogsaa her sin Mulighed. Det blev udarbejdet paa Grundlag af udsendte Spørgeskemaer, der blev besvaret af ca. 75 pCt., deriblandt alle de store og større Blade. Det viser sig da, at i 1941 var det samlede Tal for illegale Bladudsendelser 0,2 Mill., i 42 var det 1,1 Mill., i 43 var det 4,1 Mill., og i 44 12,3 Mill. og i 45 indtil Befrielsen 8,4 Mill. Og saa maa man jo erindre, at hvert Eksempel er gaaet fra Haand til Haand og har haft mange Læsere. Kun i en enkelt Periode er der et Fald i Oplagskurven, nemlig Tiden April—Maj 1944, da Gestapo havde været heldig nok til at faa fat i 18 Trykkerier næsten samtidig.

Selvom disse Tal ikke er endelige og senere nok maa korrigeres en Smule, er det dog givet, at de aftegner Hovedlinjerne i Udviklingen. Den illegale Presse har haft en saadan forbløffende Vækst og Udbredelse. Det maatte den faa, fordi den blev en nødvendig Faktor i det danske Folks Liv, den angik alle, vandt alle for sig og fandt Bifald og Støtte indenfor alle Samfundslag.«

ANTAL EKSEMPLARER PR. MAANED AF DEN ILLEGALE PRESSE

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstnævnte ansvarlig overf. Presseloven)

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Ny Vestergade 13, København K.

Redaktion og Ekspedition:
Nørrevoldgade 11, København K.
Telefon Central 15.745

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

HOVEDLEDELSE:

C. A. Bodelsen,
Professor, Dr. phil.
Elias Bredsdorff,
Redaktør, cand. mag.
Chr. Christiansen,
Fagforeningsformd., Aarhus
Kate Fleron,
Redaktør
Mogens Fog,
Minister
Niels Foged,
Lektor, Odense
Børge Houmann,
Redaktør

Ingeborg Højlt,
Vordingborg

K. V. Jensen,
Tandlæge, Tønder

Meldgaard Kristensen,
Overportør

Teit Kærn,
Reservekirurg, Dr. med.

Gellus Lund,
Rigsdagsstenograf

Aksel Milthers,
Docent

Ragnhild Morville,
Viborg

J. Christmas Møller,
Ujennrigsminister

Arne Noe-Nygaard,
Professor, Dr. phil.

Chr. Ostenfeld,
Civilingeniør, Dr. techn.

Jørgen Poulsen,
Civilingeniør, Hillerød

Evald Sørensen,
Fuldmægtig, Horsens

Ijnar Thorsen,
Civilingeniør

Sven Toblesen,
Papirhandler, Esbjerg

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3,30 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes gennem Postvæsenet og de lokale Frit Danmark-Grupper eller direkte gennem Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning bliver udsendt. Løssalgsspris: 30 Øre